

230

ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ

ਜੇ. ਐਂਡ ਕੇ. ਆਰਕੀਟੈਕਚਰਲ ਆਫ ਆਰਟ, ਕਲਚਰ ਐਂਡ ਲੈਂਗਵੇਜਿਜ਼, ਜੰਮੂ

ਦੇਮਾਸਿਕ

ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ

ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ 2022

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ

ਸੰਪਾਦਕ
ਪੋਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ

ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ਼ ਆਰਟ, ਕਲਚਰ ਐਂਡ ਲੈਂਗਵੇਜਿਜ਼, ਜੰਮੂ

Sheeraza R.N. No. 28873/76
(Punjabi)

January-February, 2022

ਸਾਲ : 53

ਅੰਕ : 2

ਕੁਲ ਅੰਕ : 230

Editor-in-chief

Rahul Pandey, IAS

Editor

Popinder Singh Paras

ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।
ਮੋਬਾਇਲ : 9906977731

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਆਰਟ, ਕਲਚਰ ਐਂਡ ਲੈਂਗਵੇਜਿਜ਼, ਜੰਮੂ— 180 001

Publisher : Secretary, J&K Academy of Art, Culture and Languages
JAMMU- 180 001

ਛਾਪਕ : ਕਲਾਸਿਕ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ, ਬੜੀ ਬਾਹਮਣਾ, ਜੰਮੂ
ਦੂਰਭਾਸ਼ — (01923)-220243, 94191-49293

ਮੁੱਲ : ਦਸ ਰੁਪਏ

ਵਾਰਸ਼ਕ : 50 ਰੁਪਏ

ਤਤਕਰਾ

□ ਆਲੋਚ

- ਰਾਗ ਤੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬਾਣੀ/ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ/1
- ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਹੱਥ-ਲਿੱਖਤਾਂ/ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ/14
- ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ 'ਭਰਮ ਜਲ': ਮਨੋਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ/ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ/20
- ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਗਾਥਾ (ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ)/ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ/25
- ਮੋਹਨਜੀਤ-ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਔਰਤ ਦੇ ਹੁਕੂ ਦੀ ਹੂਕ/ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ/33
- ਜੰਮੂ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਡੋਗਰੀ ਲੋਕ-ਨਾਚ/ਡਾ. ਸਨੋਬਰ/41
- ਦੀਪਕ ਜੈਤੋਈ ਦੇ ਗੀਤ : ਪਾਠ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ/ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ/44
- ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ : ਤੱਥ ਮੁਲਕਣ/ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ/55
- ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਰੀ ਕਾਵਿ : ਇਕ ਅਧਿਐਨ/ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ/68
- ਜੰਗ ਐੱਸ. ਵਰਮਨ ਦਾ ਕਾਵਿਕ-ਬੋਧ/ਪ੍ਰੋ. ਪਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ/80
- ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਨਾਟਕ 'ਸੀਸ' : ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ/ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ/84
- ਡਾ. ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਵਿਲਖੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ : ਇਕ ਅਧਿਐਨ/ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਚੰਚਲ ਰਾਏ/94
- ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ)/ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ/101

□ ਕਹਾਣੀ ਸੰਸਾਰ

- ਮੈਂ ਹਾਰਿਆ ਕਦੋਂ ਹਾਂ/ਨਿਰੰਜਣ ਬੋਹਾ/109
- ਮਾਫੀ/ਜੰਗ ਐੱਸ. ਵਰਮਨ/117
- ਮੇਰੀ ਜਾਨ/ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ/122
- ਬੂਟ/ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ/131

□ ਕਾਵਿ ਰੂਪ

- ਸਾਰੀ ਪਰਤੀ ਮੇਰੀ/ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ/138
- ਕਸ਼ਮੀਰ/ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੈਨਾ/140
- ਕਵਿਤਾਵਾਂ/ਸੁਖਰਾਜ/142
- ਕਰੋਨਾ/ਇਛਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪਿੰ.)/143
- ਜੇਹਲਮ ਕੰਢੇ ਤੇ/ਸਲਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ /145

□ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ

- ਗੁਲਾਬ/ਡਾ. ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਇਨਕਲਾਬੀ/146

□ ਨਵੀਆਂ-ਕਲਮਾਂ

- ਲੇਖਕ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਮਾਜ : ਅੰਤਰ ਸੰਵਾਦ/ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ/147
- ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਦਾ ਨਾਵਲ 'ਮਿੱਟੀ'/ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ/155

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਗਾਥਾ (ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ)

□ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਵਿਧਾਵੀ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ, ਨਿੰਦਰ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਸ਼ਾਹ-ਸਵਾਰ ਗੱਦਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਿਬੰਧ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜੀਵਨੀਆਂ, ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਪਾਦਿਤ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ, ਬਲਕਿ ਤਿੰਨ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ : ਮੇਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ (2004), ਵੱਖਰੇ ਰੰਗ ਵਲੈਤ ਦੇ (2013) ਅਤੇ ਠੰਢੀ ਧਰਤੀ ਤਪਦੇ ਲੋਕ (2014) ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੇ ਦੋਨੋਂ ਸਫ਼ਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨਾਲ 'ਠੰਢੀ ਧਰਤੀ ਤਪਦੇ ਲੋਕ' ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

'ਠੰਢੀ ਧਰਤੀ ਤਪਦੇ ਲੋਕ' ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ 'ਵਲੈਤ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਪਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਪੜ੍ਹਾਈ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਆਦਿ ਹਿੱਤ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ, ਮੱਧਲੇ, ਅੰਤਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮਕਸਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਜਾਂ ਵਰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਕਰਕੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਪਰ ਝਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਝਾਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸਮਗ੍ਰ ਚਿਤਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਝਾਉਲਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਪੀਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਜੇਮੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਜੇਮੂ, ਮੋ. 9682386430, 8803083825

ਸ਼ੀਰਾਜ਼ਾ : ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ 2022/25

Regd. No. 28873/76
ISSN 2319-5053
UGC Approved

Jan.–Feb. 2022

Published by the Secretary on behalf of
J&K Academy of Art, Culture and Languages, Jammu

and Printed at Class Room, Bari Brahamana, Jammu

